

ראשיתה של הפלוגה הימית של 'הפועל' ("הסקציה הימית") סיפורו של האלוף שמואל טנקוס

הפלוגה הימית של 'הפועל', שנוסדה בתל-אביב בשנת 1928, פעלה בשנותיה הראשונות כגוף ספורטיבי גרידא והתמקדה בטיפוח השחייה והשייט.

הפלוגה הימית לא תוקצבה על-ידי הנהגת ההסתדרות ולא קיבלה ממנה מימון. למרות האדה ליחידה נתפסה פעילותה כמותרות שאין הקופה הציבורית הדלה, הנתונה במצוקה מתמדת, יכולה ורשאית לממן אותה. מאחר שכך נאלצה הפלוגה לארגן את הדרוש לפעילותה ללא תקציב. ראשית דבר – נזקקו לסירה. שניים מחברי הפלוגה גילו יוזמה ובנו סירה. הייתה זו הסירה 'נחשון'. להלכה הייתה הסירה בבעלותם של ארצ'יק ויוסקה, אבל למעשה עמדה לרשות הפלוגה כולה.

כאשר הפעילות התרחבה ונזקקו לסירה נוספת, פנו חברי הפלוגה לבעלי מחסני עצים ו"שנוררו" מהם קרשים ולוחות. אחד התורמים הבולטים היה סיטונאי העצים טייבר. את חומרי הבניין ריכזו במגרש אגורת הפועל בתל-אביב, והתחילו לבנות סירה. את המסמרים התקינו מנחושת שנטלו מחוטי טלפון, ברגים קיבלו מווילנצ'וק, צבע קנו משקולניק שהיה בעל חנות בדרך-יפו. מהנהלת הפועל לא קיבלו לא חומרים ולא כסף. חברי ההנהלה חזרו ואמרו שוב ושוב: "לפלוגה הימית לא צריך לתת כסף, חברי הפלוגה יודעים למצוא את החומרים הדרושים להם". חברי הפלוגה לא התרעמו עליהם יותר מדי אלא קיבלו את זה באופן טבעי. במידה מסוימת זה אפילו החמיא להם.

תקציב לבניית סירות ולפעילות לא העמידו לרשותם, אבל להופעות ולמפגנים רשמיים של ההסתדרות, לעצרות ולכינוסים למיניהם, תמיד הזעיקו אותם – שכן ידוע היה שהופעתה של הפלוגה הימית היא תמיד הופעה מרשימה.

בשנות השלושים הראשונות הצטרפה לפלוגה הימית, שכבר כונתה בשם "הסקציה הימית", חבורת צעירים תלמידי תיכון, אהבי שחייה ושייט. כניסתם הפיחה רוח חיים בסקציה. הצריך של הפועל הפך להיות מרכז לפעילותם של בני נוער רבים. בחבורת הצעירים בלטו כתריאל יפה, האחים עמירם ויאיר שוחט, וברוך מנשה, המכונה "נש". בשלהי 1932 הצטרף אליהם שמואל טנקוס. הוא התחיל כחניך ועד מהרה עבר להיות מדריך.

מספר שמואל: "המעבר שלי מחניך בסקציה הימית למדריך היה מהיר. כשהתחלתי בפעילות ימית מיהרתי להשיג ספרים בנושא ימאות מעשית וניווט ימי, וקראתי בהם בשקיקה. בטבעי אני סקרן. במשך כל השנים אספתי לביתי ספרים רבים בהם קראתי וחיפשתי תשובות לשאלות שסיקרנו אותי. סייעה בידי העובדה שהייתי בוגר גימנסיה 'הרצליה', עם ידע במתמטיקה ובפיסיקה. הייתה לי השכלה פורמלית יותר רחבה ועמוקה מאשר למרבית חבריי בסקציה הימית".

בפלוגה הימית פגש שמואל בכתריאל יפה. כתריאל היווה דמות מרכזית בפלוגה הימית. הוא היה בעל ידע מקיף בימאות ובשייט, והתברך בכושר המצאה בלתי רגיל. למרות שכולם העריצו אותו -- הוא לא היה חבר שלהם, שכן שמר על מרחק וגילה נטייה להתבודדות.

כתריאל היה עבור שמואל ועבור אחרים סמכות מקצועית. איך שהוא התגלגלו העניינים כך שתמיד היה כתריאל בדרגה גבוהה יותר מזו של שמואל, אם בפעילות בהגנה ואם בקורסים הימיים שהדריכו שניהם.

שמואל: "היינו בין המעטים שהגענו אל הידע הימי בכוחות עצמנו. נוסף לפעילות בימייה נפגשתי עם כתריאל במסגרת פעילותנו ב'הגנה'. שם עברתי קורס קשר והדרכת שידור בפנס, בהליוגרף ובדגלים".

מאורעות 1933

ב-6.10.1933 נערך בחיפה כינוס ארצי של אנשי תנועת האסתטיקלאל (עצמאות). בכנס התריעו ראשי התנועה הלאומנית הזו על "סכנת העלייה הציונית הזורמת לארץ באופן מבהיל". הם טענו שסופה של עלייה זו להביא לנישולם

של הערבים מן הארץ. הם קראו לכל ערבי "למלא את חובתו כדי להדוף את הסכנה ולהרחיק את האסון". בעקבות הכינוס נערכו אספות המוניות בערי הארץ והציבור הערבי נקרא להפגין. במהלך חודש אוקטובר נערכו הפגנות בירושלים, ביפו ובחיפה. המשטרה הגיבה בתקיפות, ופיזרה את ההפגנות תוך שימוש באלות וביריות לתוך הקהל. בסך הכול נהרגו בהפגנות אלה עשרים ושישה ערבים ונפצעו כמאה ושמונים.

ה'הגנה' הכריזה על מצב הכן, והמפקדות בערים שלחו תגבורת לנקודות היישוב הקטנות. מספר שמואל: "במתיחות הביטחונית שהשתררה באוקטובר 1933 נשלחתי למושב בן-שמן לשמש שם כאתת. במקביל נשלח כתריאל יפה לבן-שמן לשמש שם כמפקד הנקודה. הגעתי לבן-שמן מצויד בפנס. לא היה ברשותי או ברשותם של אחרים במקום מכשיר הליוגרף שיאפשר שידור בשעות היום. כתריאל ואני לקחנו שתי מראות קטנות והתקנו מהן הליוגרף פרימיטיבי. באמצעותו ובאמצעות פנס האיתות הצלחנו לקיים קשר עם תחנת האיתות של ה'הגנה' בתל-אביב בכל שעות היממה. כשרפתה המתיחות הביטחונית חזרנו לתל-אביב והגברנו את הפעילות הימית".

הסקציה הימית נעזרה בקבוצת עסקנים מבוגרים, שלא עסקו בעצמם בפעילות ימית אבל עודדו וסייעו לאחרים. בחבורת עסקנים אלה בלטו מרדכי זיליסט, חיים גלאי (אביו של העיתונאי והסופר בנימין גלאי), מרדכי סנפיר, אריה סירקין, סיומה נמיר ואחרים.

במשך השנים הפכה הפלוגה הימית של הפועל להיות הגורם המרכזי בארגון הורדת העולים הבלתי לגלים שהגיעו ארצה באניות המעפילים. ממנה יצאו מלווי אוניות המעפילים הראשונים, ומדריכה אימנו וחינכו צעירים להיות אנשי ים שמילאו את שורות הפלי"ם ולימים היו בין בוני חיל הים. ראשית השתלבותה של "הסקציה הימית" במפעל ההעפלה הייתה כשהשתתפה במסעותיה של אוניית המעפילים הראשונה, 'ולוס'.